

ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ

УДК 351

Кириленко О. М.

СУЧАСНА СПОРТИВНА ПОЛІТИКА:
ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ДЛЯ УКРАЇНИ

Спортивна політика інтегрує діяльність державних органів влади, спортивних організацій та спортивного бізнесу, виступає інституціональним чинником розвитку сучасного спорту. В умовах глобалізації зростає роль міжнародних суб'єктів управління розвитком спорту, серед яких особливий досвід має Європейський Союз. У статті розглядається основний зміст спортивної політики Європейського Союзу. Обґрунтовується важливість його використання для розвитку спорту в Україні.

Ключові слова: спорт, спортивна політика, спортивна політика Європейського Союзу.

Kirilenko O. N. Современная спортивная политика: опыт Европейского Союза для Украины.

Спортивная политика интегрирует деятельность государственных органов власти, спортивных организаций и спортивного бизнеса, выступает институциональным фактором развития современного спорта. В условиях глобализации возрастает роль международных субъектов управления развитием спорта, особый опыт имеет Европейский Союз. В статье рассматривается основное содержание спортивной политики Европейского Союза. Обосновывается важность его использования для развития спорта в Украине.

Ключевые слова: спорт, спортивная политика, спортивная политика Европейского Союза.

Kirilenko O. M. Modern sports policy: experience of the European Union for Ukraine.

Sport policy integrates the activities of public authorities, sports organizations and sports business, serves as an institutional factor in the development of modern sports. In modern terms sports policy of the state is a complex of different activities aimed at regulating the relationship between sports organizations. The main objectives are the development of sports policy and national sports integration of country in the international sports movement. Each country has its own specific structure of sports organizations and manages their development as well as their own national legal basis for the settlement of sports relations. In a globalized maintenance and development of national sports law sports are inextricably linked with the international sports law.

Content analysis of contemporary politics around the world suggests that the state as a political institution performs important functions of coordination and resourcing of professional and mass sports, and integration between government, public and private sector of sports organizations and sports management.

The study of institutional models of sports development and content areas of sports management mechanisms in modern conditions of considerable interest is the sports

policy of the European Union. Of particular importance in the system of EU sports policy should strengthen the role of sport in the lives of EU countries, the level of physical activity of the population, the improvement of sports law, the development of sports science, including sociology and statistics of sport. In general, the EU introduced policies to promote dialogue between the political authorities and sports organizations, professional, commercial, amateur, local sports, science and education, the media, and for the legal regulation of sports relations. EU policy aimed at improving and developing integrative role of sport in the lives of European countries.

Institute of sport in contemporary Ukrainian society is going through a difficult and controversial process of transformation under conditions of liberalization, commercialization and decentralization of management. Such changes require the introduction of new, adequate modern society requirements, rules and mechanisms regulate the of sports relationship. The study and use of international experience in the field of sports policy in case the EU could be a favourable factor of increase of social efficiency of institute of sport in Ukraine.

Key words: sport, sports policy, sports policy of the European Union.

Процес розвитку сучасного спорту знаходиться у фокусі спортивної політики, яка викликає зростаючий інтерес в просторі політико-правових наук. Становлення та розвиток системи глобального спорту стає визначальним фактором для розвитку спортивної політики та спортивного менеджменту на національному рівні.

Одними з найбільш серйозних проблем спортивної політики в більшості сучасних країн, зокрема України, є питання збільшення та розширення джерел фінансування спорту, боротьби із вживанням спортсменами допінгів, агресивної поведінки спортсменів та спортивних фанатів, протидії бюрократичним зловживанням та корупції в сфері спорту. В Україні потребує особливої уваги та вирішення і така проблема, як нерівномірність у ресурсному забезпеченні професійного та масового спорту на користь першого. Україна і на сучасному етапі представляє сильну спортивну державу, яка входить в двадцятку країн-лідерів літніх Олімпійських ігор. При цьому Україна за рівнем спортивної та оздоровчо-рухової активності значною мірою, в 2-3 рази, відстає від розвинених країн світу, що підтверджується статистичними та соціологічними даними. Так, показник регулярних занять спортом в Україні складає всього 7–13 % населення [1]. Низький рівень фізичної активності поряд з нераціональним харчуванням, поширенням паління та вживання алкоголю негативно відбивається на стані здоров'я населення, зокрема дітей та молоді, що посилює значення державної політики в сфері розвитку масового спорту та пропаганди здорового способу життя.

Отже, основними показниками розвитку спорту на національному рівні виступають, в першу чергу, не досягнення атлетів високого міжнародного класу, а рівень спортивно-рухової активності населення. В такому аспекті дослідження міжнародного досвіду спортивної політики розвинених країн світу, зокрема Європейського Союзу (ЄС), представляє актуальний напрям політичних досліджень, результати яких необхідні для вдосконалення національної політики України у сфері спорту, визначення шляхів підвищення його соціальної ефективності. В умовах європейської інтеграції як провідного зовнішньополітичного курсу сучасної України особливе значення має вивчення досвіду спортивної політики Європейського Союзу.

Метою даної статті є аналіз змісту та напрямів сучасної спортивної політики на прикладі Європейського Союзу.

Проблеми розвитку спортивної політики на національному та міжнародному рівнях розглядаються в роботах таких західних дослідників, як Б. Хоуліхен, Л. Алісон, Дж. Ріордан, Дж. Магуайр, Дж. Лоу, Р. Левермор, А. Бад, Дж. Манген, Р. Гіуліаноти, Х. Кантелон, Ф. Джоша, С. Вегг, С. Джексон, Л. Макдермотт, М. Хевс, Р. Вашингтон та ін. [2; 3; 4; 5; 6]. В пострадянському та національному науковому просторі проблемам спортивної політики та спортивного управління присвячені праці П. Степового, В. Столярова, С. Гуськова, Б. Хавіна, В. Васіна, В. Хоточкіна, В. Бальсевича, Л. Лубишевої, Ю. Фомина, С. Чеченкова, В. Жолдака, І. Переверзіна, В. Уварова, С. Вороніна, Д. Давлеткалієва, Ю. Теппера, Р. Пілояна, С. Мітрофанової, К. Нужденнова, О. Ісінбаєвої, А. Починкіна, Р. Гостева, В. Кузіна, С. Сайранова, А. Ісаєва, С. Алексєєва, В. Платонова, В. Мудрик, М. Олійника, І. Приходько, Ю. Мічуди, В. Лукашука, М. Дутчака, А. Кухтій, М. Кость, Л. Чеховської, В. Куделко та ін. [7; 8; 9; 10; 11].

Загальний огляд та аналіз наукових робіт на тему спортивної політики в умовах глобальної інтеграції дозволяє зробити висновок про відсутність в Україні фундаментальних та всебічних досліджень з даної проблематики. Це робить актуальним подальший розвиток теоретичних основ та розширення емпіричних досліджень міжнародних проблем спортивної політики, спортивного права та спортивного менеджменту.

Посилення уваги до проблем спортивної політики та розвиток міжнародної наукової співпраці в даній галузі знайшли відображення у відкритті в 2010–2011 рр. нового міжнародного журналу «International Journal of Sport Policy and Politics», засновником якого виступила британська видавнича компанія «Routledge» [12]. Редакційний колектив журналу включає фахівців в галузі соціально-політичних наук по вивченню спорту. Його очолив відомий у світі фахівець з проблем спортивної політики національного та міжнародного рівнів, професор британського університету Лафборо-Барі Хоуліхен. Новий журнал спрямовує авторів та читачів на дискусію щодо ролі, значення і впливу сучасної державної політики на розвиток спорту, на критичний аналіз взаємодії політики та спорту, а також на популяризацію результатів досліджень, корисних у практиці спортивного управління.

Спортивна політика в широкому розумінні – це діяльність політичних, громадських, освітніх, економічних та інших організацій, яка спрямована на розвиток сфери спорту. В більш вузькому розумінні спортивна політика може розглядатись як робота системи управління спортом, що здійснюється державними органами та спортивними організаціями [7, с. 357–358].

В сучасних умовах спортивна політика держави представляє комплекс різних напрямів діяльності, спрямованих на регулювання відносин між спортивними суб'єктами (спортивними організаціями), на розвиток національного спорту та участь країни в міжнародному спортивному русі. У кожній країні сформовані та вдосконалюються національні нормативно-правові основи розвитку спортивних відносин. Державні органи влади забезпечують контроль за виконанням норм спортивного законодавства, а також виконують функції стратегічного планування та фінансової підтримки розвитку спорту, проведення спортивних заходів національного та міжнародного рівнів. У рамках державної спортивної політики відбувається розвиток спорту на місцевому рівні, де його підтримка забезпечується муніципальними структурами. Аналіз змісту сучасної політики

різних країн світу дозволяє зробити висновок про те, що вона виконує функції координації, інтеграції та забезпечення ресурсами розвитку всіх секторів спорту – громадського, державного та приватного [2; 4; 13]. При цьому держава як політичний інститут виконує роль національного регулятора розвитку сфери спорту. Це знайшло своє відображення і в розвитку національного спортивного права, яке в сучасних умовах спорту нерозривно пов'язане з міжнародним спортивним правом [8; 14; 15].

У дослідженні інституціональних моделей розвитку спорту, а також змісту, напрямів, механізмів спортивного управління в сучасних умовах значний інтерес представляє політика Європейського Союзу в сфері спорту. Європейський Союз (ЄС) не має чітко визначеної правової бази спортивної політики, тому вона регулюється загальними положеннями Договору про внутрішній ринок та судову практику Європейського суду [16, с. 5]. За умов прийняття Лісабонського договору спорт може набути автономного напрямку політики ЄС, однак це буде допоміжна роль Європарламенту в розвитку національної спортивної політики країн-членів [17, с. 3–33; 18]. В цілому можна виокремити декілька основних стратегій політики ЄС в сфері розвитку спорту:

- дотримання принципів автономності розвитку спорту, структурованого партнерства та діалогу між ЄС та спортивним рухом;
- підтримка та розвиток соціальної, освітньої та культурної ролі спорту;
- диференційований підхід до аматорського та професійного спорту, економічних та неекономічних цілей та заходів спортивних організацій;
- підтримка моделі Європейської спортивної піраміди, за якої частина ресурсів має переміщуватись вниз – з вищого її рівня – професійного спорту (ліги та федерації) на нижчий – аматорський, місцевий спорт (з метою підтримки місцевого спорту);
- підтримка розвитку спорту з метою покращення здоров'я та якості життя населення країн ЄС;
- підтримка участі жінок в спорті та спортивному розвитку;
- забезпечення процесу регулювання переміщення робочої сили в рамках спортивного ринку;
- розвиток діалогу між суб'єктами професійного спорту та іншими спортивними та неспортивними організаціями;
- підтримка боротьби з вживанням допінгів, насильством, дискримінацією в спорті та поширенням корупції в спорті;
- підтримка екологічної спрямованості спортивного розвитку;
- розгляд спортивних федерацій як підприємств, діяльність яких підлягає антимонопольному законодавству;
- регулювання відносин у сфері спортивних ЗМІ щодо поширення спортивної інформації [18; 19].

Після двох років обговорення проблем управління спортом Європейський Союз у 2007 р. прийняв документ під назвою «Біла книга спорту», який став першим всеохоплюючим документом з визначенням концептуальних основ спортивної політики в ЄС. Основні положення «Білої книги спорту» ЄС включають наступні підходи-напрями діяльності:

- реалізація стратегічної орієнтації на посилення ролі спорту в ЄС;
- створення нових рекомендацій щодо фізичної активності та введення в дію щорічної звітності ЄС з оздоровчої фізичної активності;

- проведення досліджень у сфері аматорського спорту та потреб місцевого спорту з метою їх підтримки;
- заохочення дебатів між ЄС та спортивними організаціями з конкретних проблем розвитку спортивної сфери;
- розширення проблематики спорту в системі політики ЄС;
- підвищення обізнаності щодо потреб та специфіки галузі спорту;
- створення спеціального комітету для регулювання розвитку спортивних відносин, визначення програм розвитку спорту на рівні ЄС;
- розвиток спортивної статистики ЄС [20].

В цілому, ЄС демонструє політичний курс на розвиток діалогу між політичними структурами та спортивними організаціями, професійним, комерційним та аматорським, місцевим спортом (спортом для всіх або масовим спортом), освітніми закладами, ЗМІ, а також на правове регулювання у сфері спортивних відносин. Політика ЄС спрямована на підвищення інтегративної та розвиваючої ролі спорту в житті європейських країн.

Інститут спорту в сучасному українському суспільстві переживає складний та суперечливий процес трансформацій за умов лібералізації, комерціалізації та децентралізації управління. Такі зміни потребують впровадження нових, адекватних сучасним вимогам суспільства норм та механізмів регулювання відносин у сфері спорту, вирішення його найбільш актуальних проблем – гармонізації принципів централізації та децентралізації управління розвитком спорту, узгодження інтересів державних, громадських та комерційних суб'єктів спортивних відносин, вдосконалення системи спортивного права, впровадження ефективної системи державного контролю за системою показників розвитку спорту, подолання диспропорцій між розвитком професійного та масового спорту [20; 21; 23].

На думку автора, подальше дослідження європейського досвіду в сфері спортивної політики має бути спрямоване як на поглиблене вивчення змісту політики Європейського Союзу в сфері спорту, так і на порівняльний аналіз національної спортивної політики окремих країн ЄС. Це дозволить визначити найбільш ефективні соціально орієнтовані управлінські технології, які можуть бути впроваджені в систему національної спортивної політики України. Такі зміни можуть сприяти розвитку в Україні масового спорту, посиленню його важливих соціальних функцій щодо соціальної інтеграції, виховання та оздоровлення. Отже, використання міжнародного досвіду в сфері спортивної політики буде сприяти підвищенню соціальної ефективності інституту спорту в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Моніторинг рівня залучення населення до спорту для всіх [Електронний ресурс]: Сайт Всеукраїнського центру фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх». – Режим доступу : <http://www.sportforall.gov.ua/articles.php?archive=0&cat=29>
2. Houlihan B. The government and politics of sport / B. Houlihan. – London : Taylor & Francis, 1991. – 295 p.
3. Houlihan B. The politics of sports development: development of sport or development through sport? / B. Houlihan, A. White. – London : Routledge, 2002. – 250 p.
4. Allison L. The Politics of sport / L. Allison. – Manchester : Manchester University Press ND, 1986. – 264 p.

5. Bergsgard N. Sport policy: a comparative analysis of stability and change / N. Bergsgard. – Oxford : Butterworth-Heinemann, 2007. – 285 p.
6. Washington R. Sport, power, and society: institutions and practices: a reader / R. Washington, D. Karen. – Boulder, CO : Westview Press, 2010. – 462 p.
7. Исаев А. А. Спортивная политика России. / А. А. Исаев – М. : Советский спорт, 2002. – 512 с
8. Алексеев С. В. Международное спортивное право. / С. В. Алексеев. – М. : Юнити-Дана; Закон и право, 2008. – 896 с.
9. Платонов В. Н. Олимпийский спорт: Учеб. в 2 книгах / В. Н. Платонов, С. И. Гуськов. – К. : Олимпийская литература, 1994. – 494 с.
10. Дутчак М. В. Спорт для всіх в Україні: теорія та практика : [монографія] / М. В. Дутчак. – К. : Олімпійська література, 2009. – 280 с.
11. Мудрик В. І. Науково-методичні основи управління фізичною культурою і спортом в Україні / В. І. Мудрик, М. О. Олійник, І. І. Приходько. – Харків : ХДАФК, 2001. – 223 с.
12. International Journal of Sport Policy and Politics. – Taylor & Francis online: The online platform for Taylor & Francis Group content [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tandfonline.com/action/aboutThisJournal?journalCode=risp20>
13. Contemporary Sport Management / P. Pedersen, J. Parks, J. Quarterman, L. Thibault. – Human Kinetics, 2010. – 480 p.
14. Репкина Ю. Н. Спортивное право Украины : учебное пособие / Ю. Н. Репкина. – Донецк : ООО «Норд-компьютер», 2006. – 134 с.
15. Epstein A. Sports law / A. Epstein. – Clifton Park (NY, USA) : Thomson / Delmar Learning, 2003. – 310 p.
16. Parrish R. Sports law and policy in the European Union / R. Parrish. – Manchester University Press, 2003. – 271 p.
17. Bogusz B. The Regulation of Sport in the European Union / B. Bogusz, A. Cygan, E. Szyzszak. – Edward Elgar Publishing, 2007. – 250 p.
18. Sports policy [Електронний ресурс] // The European Parliament. – Official website. – Режим доступу : http://www.europarl.europa.eu/parliament/expert/displayFtu.do?language=en&id=73&ftuId=FTU_4.17.6.html
19. Siekmann R. Institut The European Union and sport: legal and policy documents / R. Siekmann, T. Asser. – T.M.C. Asser Press, 2005. – 921 p.
20. Commission adopts White Paper on Sport. Brussels, 11 July 2007 [Електронний ресурс] // The European Parliament. – Official website. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/sport/whitepaper-long_en.pdf
21. Кириленко О. М. Інституціональна модель розвитку спорту в Україні: основні вектори змін в пострадянський період / О. М. Кириленко // Вісник Львівського університету. Серія соціологічна. Випуск 5. – 2011. – С. 276–286.
22. Кириленко О. М. До проблеми соціальної ефективності спорту як інституту українського суспільства / О. М. Кириленко // Соціологічні дослідження: збірник наукових праць. – Луганськ : Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, 2011. – № 11. – С. 97–116.
23. Кириленко О. М. Спортивна політика: основні напрями та проблеми розвитку в сучасній Україні. / О. М. Кириленко // Сучасні суспільні проблеми у вимірі соціології управління: Збірник наукових праць ДДУУ. – Донецьк, 2013. – Том XIV. – Випуск 258. – Серія «Соціологія». – С. 226–236.